
Pikule, st. 2, gm. Janów Lubelski, woj. lubelskie

Informator Archeologiczny : badania 34, 159-161

2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PAPROTKI KOLONIA,
st. 1, gm. Miłki, woj. warmińsko-
mazurskie, AZP 21-73

- cmentarzysko kultury bogaczewskiej i grupy olsztyńskiej z młodszej fazy późnego okresu przedrzymskiego - rozwiniętej fazy okresu wędrówek ludów (A3-E)
- transeje z I wojny światowej

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone od 17 lipca do 5 sierpnia przez Małgorzatę i Macieja Karczewskich (autor sprawozdania), przy współpracy Anny Gryzak (Instytut Historii Uniwersytetu w Białymstoku i Muzeum Okręgowe w Suwałkach). Finansowane przez Instytut Historii Uniwersytetu w Białymstoku, Muzeum Okręgowe w Suwałkach i Urząd Gminy Miłki. Dziewiąty sezon badań. Przebadano powierzchnię 75 m².

Prace wykopaliskowe prowadzono w zachodniej części cmentarzyska. Wyeksplorowano 23 pochówki, w tym 22 nowo odkryte groby (nr 269-290) i grób 268 rozpoznany w 1999 r. Wyeksplorowano groby obejmowały 11 pochówków popielnicowych z czytelną jamą grobową (groby: 268, 269, 276, 280-282, 284-286, 288, 289), 11 bezpopielnicowych z czytelną jamą grobową (groby: 270-275, 277-279, 283, 287) i pochówek szkieletowy konia (grób 290). Część eksplorowanej powierzchni zajmowały wypełniska obiektów nowożytnych – transeje z czasów I wojny światowej i jama o nieokreślonej funkcji i chronologii oznaczona jako zaciemnienie I.

Odkryte w 2000 r. groby wyznaczały trzy strefy. Groby 270-271 znajdowały się na południowym skraju nierozpoznanego jeszcze w całości skupiska pochówków znajdującego się w północnej części cmentarzyska. Groby 268, 269, 273-289 wchodziły w skład zwartej koncentracji pochówków na zachodnim skraju zbadanej części cmentarzyska. Odkryte tu groby tworzyły do 4 nawarstwień. Pochówek koński zawierał jedynie prawą, przednią część szkieletu konia o orientacji północny wschód-południowy zachód, z odciętą głową, i był przykryty warstwą kamieni. Należał najprawdopodobniej do słabo jeszcze rozpoznanej strefy grobów końskich w zachodniej części cmentarzyska.

Na wyposażenie pochówków ciałopalnych składały się m.in. sprzączka żelazna typu AE.1 wg R. Madydy-Legutko (grób 277), masywna brązowa bransoleta mankietowa o pogrubionych, nieznacznie zwężających się końcach (grób 280), zachowana w 27 fragmentach brązowa bransoleta 3-4-zwojowa z wąskiej taśmy, z zakończeniami w formie schematycznych główek węży (grób 282), brązowa zapinka zbliżona do A. 167, żelazna sprzączka typu AJ.2 wg R. Madydy-Legutko, szczypczyki żelazne o wąskich cęgach (grób 283), 5 żelaznych, prostokątnych okuć na pas (grób 286). Ponadto w warstwie ornej natrafiono na brązową zawieszkę w formie 4-szprychowego koła, 2 żelazne sprzączki typu AC.13 wg R. Madydy-Legutko, mały żelazny grot oszczepu zbliżony do typu 8 odmiany 3 wg P. Kaczanowskiego.

Materiały i dokumentacja są przechowywane w Muzeum Okręgowym w Suwałkach i Instytucie Historii Uniwersytetu w Białymstoku.

Wyniki badań zostały opublikowane w „Badaniach Archeologicznych w Polsce Północno-Wschodniej i na Zachodniej Białorusi w latach 2000-2001”, Białystok 2002, s. 225-239.

Badania będą kontynuowane.

PIKULE, st. 2, gm. Janów
Lubelski, woj. lubelskie

- cmentarzysko z młodszego okresu przedrzymskiego (fazy A2/A3-A3/B1)

Ratownicze badania wykopaliskowe przeprowadzone przez mgr Zbigniewa Wichrowskiego (autor sprawozdania) przy udziale mgr Marty Cyran (Muzeum Lubelskie w Lublinie i Muzeum Regionalne w Kraśniku). W badaniach uczestniczyli studenci Katedry Archeologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie pod kierunkiem mgr Piotra Łuczkiwicza. Finansował WKZ w Lublinie. Czwarły sezon badań (nie licząc lat 1990-92).

Prace wznowiono po stwierdzeniu nowych śladów i ingerencji poszukiwaczy militariów. Zrekonstruowano wcześniejszą siatkę pomiarową i wykonano penetrację całego obszaru stanowiska lokalizatorami metali. Przebadano obszar o powierzchni 3,54 arów wykopami sondażowymi, w tym w miejscach stwierdzonych dołków rabunkowych.

W trakcie prowadzonych prac wyróżniono 28 obiektów o różnym charakterze.

Zniszczenie stanowiska przez osoby penetrujące jego obszar z wykrywaczami metali praktycznie uniemożliwia rekonstrukcję pierwotnego założenia. Wśród odsłoniętych obiektów 4 można uznać ze względu na występowanie spalonych kości za ewidentne obiekty grobowe. W obiekcie 106 stwierdzono obecność szczątków dwóch osobników dorosłych w wieku Maturus (30-50 lat), być może mężczyzny i kobiety. Kości ludzkie w mniejszej ilości zarejestrowano jeszcze w trzech obiektach: 82, 84 i 103. W tym ostatnim wystąpiły w śladowej ilości obok ceramiki, co jest wyjątkiem na stanowisku. Generalnie potwierdza to tezę o występowaniu kości prawie wyłącznie w południowej i południowo-wschodniej części stanowiska, przy czym z reguły z kośćmi występują przedmioty o charakterze militarnym (nity od umba w ob. 106).

W siedmiu przypadkach stwierdzono występowanie ceramiki, w tym jeden raz z nożem (ob. 84), drugi z sztyłem (obiekt 103). Dwa obiekty zawierały wyłącznie ceramikę, ale nie ma pewności czy nie wyjęto wcześniej z nich przedmiotów metalowych. W kilku wykopach zaobserwowano ewidentne ślady wkopów, płytsze mogły zostać niezauważone. Nadal nie stwierdzono występowania ceramiki w najdalej na południe wysuniętej „militarnej” części stanowiska.

W sezonie 2000 r., może nawet szczególnie, potwierdziła się licznie występująca na stanowisku kategoria pojedynczych przedmiotów metalowych (12 znalezisk) lub występujących po kilka obok siebie (3 obiekty). Tylko część ma ślady patyny ogniowej lub intencjonalnego zniszczenia, co pozwala je bezspornie interpretować jako wyposażenie grobowe, być może grobów symbolicznych. Kilka przedmiotów w tym groty, noże i półkoski nie posiadają tych cech. Zapewne pochodzą też z wyposażenia grobowego, choć nie można przy niektórych wykluczyć ich przypadkowej obecności na stanowisku.

Obiekty i zabytki występują bardzo płytko, od 15-20 cm do 30-35 cm od powierzchni w czystym piasku, co potwierdza wcześniejsze spostrzeżenia. Podobnie jak wcześniej rysują się trudności w określeniu kryteriów wyróżnienia granic poszczególnych obiektów przeważnie wyznaczanych przez zasięg zabytków.

Wyniki tegorocznych badań również nie zmieniają ustaleń chronologicznych. Ostroga typu A wg Ginalskego, zapinki typu M, sprzączka z przedłużonym kolcem, noże z łukowatym grzbietem, mieszczą się w fazie A3 i pocz. fazy B1. Wystąpiły ponadto półkoski. Ceramika nawiązuje dokładnie do podobnej z wcześniejszych badań zarówno pod względem technologii (z powodu bardzo słabego wypołu, łuszczy się i kruszy), form i zdobnictwa. Są to naczynia garnkowe z gruboziarnistą domieszką, trudne, ze względu na stan zachowania, do wiernej rekonstrukcji. Brunatne powierzchnie są lekko schropowane lub miotłkowane i słabo wygładzone, pod wylewem wygładzone starannie. Ornamentyka ogranicza się do dołków palcowych, wałków dookólnych z dołkami palcowymi oraz nacinania i karbowania krawędzi wylewu. Ceramika ma bardzo bliskie analogie w grubościennych ceramice z Jutlandii oraz z terenu kultury Poienesti-Łukasevka, utożsamianej z Bastarnami.

Generalnie utrzymuje się podział na kilka stref, w których dominują określone formy zabytków: część południowo-wschodnia – militarne, gdzie najczęściej występują też spalone kości, oraz części północna i zachodnia, w których dominują narzędzia rolnicze (półkoski, noże) i ceramika. Potwierdza się praktycznie wykluczenie się ceramiki i spalonych kości w jednym obiekcie.

Po tegorocznych badaniach minimalnie zwiększył się zasięg występowania obiektów, ale powierzchnię należy nadal określić na 12 ha. Najintensywniej użytkowano cmentarzysko w fazie A3 młodszego okresu przedrzymskiego. Utrzymuje się podział na kilka stref zagęszczenia obiektów oddzielonych obszarami rozrzedzonego występowania lub braku obiektów. Trudno jednak definitywnie stwierdzić jaki wpływ na taki obraz ma wieloletni rabunek stanowiska.

Analogie ceramiki i części metali nawiązują do terenu Jutlandii i kultury Poienesti-Łukasevka oraz kultury zarubinieckiej wskazując na związki z tymi obszarami i być może z Bastarnami.

Z punktu widzenia badawczego i konserwatorskiego spełnione zostały wszystkie postulaty, trudno bowiem byłoby chronić stanowisko na tak dużym obszarze leśnym. Być może pewne dane do dotychczasowych ustaleń i hipotez wniosłyby badania przyrodnicze i rozpoznanie okolicznych bagien.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Regionalnym w Kraśniku.

Wstępne wyniki badań zostały opublikowane w „Archeologii Polski Środkowoschodniej”, t. VI.

Nie przewiduje się kontynuacji badań.

Piskorzówek, st. 14,
gm. Domaniów, woj. dolnośląskie

patrz: środkowa, młodsza i późna epoka brązu

Płachawy, st. 25,
gm. Płużnica, woj. kujawsko-pomorskie, AZP 33-44/117

patrz: wczesna epoka żelaza

Podlotów, st. 2, gm. Łaszczów,
woj. lubelskie, AZP 93-92/3

patrz: wczesna i starsza epoka brązu

Police Średnie, st. 13,
gm. Kościelec, woj. wielkopolskie,
AZP 58-44/92

patrz: środkowa, młodsza i późna epoka brązu

Radawa, st. 8, gm. Wiązownica,
woj. podkarpackie, AZP 101-84/11

patrz: wczesna epoka żelaza

Rąb, st. 3, gm. Przdokowo,
woj. pomorskie, AZP 10-40/73

patrz: wczesna epoka żelaza

ROGOWO, st. 23, gm. Lubicz,
woj. kujawsko-pomorskie,
AZP 38-45/107

- osada kultury amfor kulistych (neolit)
- ślady osadnictwa kultury ceramiki wstęgowej i kultury amfor kulistych (neolit)
- ślady osadnicze z wczesnej epoki brązu
- osada z okresu halsztacko-wczesnolateńskiego
- cmentarzysko kultury wielbarskiej (wczesny okres wpływów rzymskich)
- osada kultury wielbarskiej (wczesny okres wpływów rzymskich)
- ślady osadnictwa z wczesnego i późnego średniowiecza
- ślady osadnictwa z okresu nowożytnego

Prace wykopaliskowe na stanowisku przeprowadzono od 20 marca do 2 września. W związku z dużą powierzchnią badanego obszaru podzielono je na 4 odcinki. Badaniami na odcinku kierowali mgr J. Sobieraj, na odcinku B mgr P. Gużyński, na odcinku C dr M. Hoffmann i mgr L. Kucharski, a na odcinku D